

Slovensko-makedonska konferenca v Ljubljani

Tri leta po prvem znanstvenem srečanju makedonskih in slovenskih jezikoslovcev, literarnih zgodovinarjev in kulturologov, ki ga je avgusta 1997 v Ohridu organizirala Filološka fakulteta Blaže Koneski (dokumentirano v zborniku razprav Makedonsko-slovenečki naučen sobir, Skopje 2000), je slovenska stran pripravila drugo konferenco s krovno temo *Slovenski in makedonski jezik ter literatura v sodobnih družbenih okoliščinah*. Izrecna naravnost na »sodobne družbene okoliščine« naj bi omogočila pregled stičnosti in sorodnosti, primerjavo situacij v novih samostojnih državah, vključno s položajem raziskovalne, izobraževalne, kulturno-jezikovne sfere, premislekom stanja s perspektive metodologije in konceptualnih orientacij jezikoslovnih in literarnovednih strok in s posebnim ozirom na aktualne težnje v sodobnem svetu, kamor se s svojimi identitetami in bogatimi kulturno-jezikovnimi tradicijami vključujejo mali narodi.

Dvodnevno znanstveno srečanje je potekalo 26. in 27. oktobra 2000 na Oddelku za slovanske jezike in književnosti in ob finančni podpori Ministrstva za znanost in tehnologijo Republike Slovenije v prostorih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Z referati je nastopilo 30 udeležencev (13 Makedoncev in 17 Slovencev oz. 11 gostov in 19 gostiteljev). Referati so bili predstavljeni na dveh plenarnih zasedanjih na začetku in na koncu konference (9) ter na dveh sekcijah zasedanjih, jezikoslovnem (11) in literarnovednem (10). Med udeleženci so bile zastopane vse generacije, od nestorjev makedonistike v Ljubljani in slovenistike v Skopju, rednih profesorjev jezika in književnosti, do najmlajših asistentov na obeh fakultetah, ki bodo strokovno izročilo nadgrajevali in prenašali naslednjim rodovom.

Študij slovenščine na skopski univerzi in makedonščine na ljubljanski univerzi imata, kot je znano, različen status, zasnovan v nekdanji skupni državi in danes že docela neskladen z ekonomskimi, znanstvenimi in kulturnimi interesi. Iz tega statusa izvira fiksirana kadrovska zasedba — v Ljubljani samo eno predavateljsko mesto za makedonski jezik in književnost hkrati, v Skopju profesor književnosti z asistentom in lektor. (O štiridesetletnem historiatu makedonistike na visokih šolah v Sloveniji je na začetku prvega plenarnega zasedanja poročal *Dragi Stefanija*). Organizatorji so se tega neravnotežja zavedali, zato med slovenskimi udeleženci skoraj niso mogli pričakovati komparativnih tem, ki bi temeljile v poglobljenem poznavanju makedonskega in slovenskega gradiva. Pač pa se je pokazala za posrečeno tematska odprtost in hkratno osredinjenje na aktualno problematiko, ki je odprla več področij plodne izmenjave informacij in samodejno primerjavo raziskovalnih rezultatov iz obeh nacionalnih okolij. Naj že na začetku tvegamo sumarno tezo, da poosamosvojitveni procesi v obeh družbah kljub različnim kulturnim in ekonomskim razmeram potekajo v vzporednih in primerljivih smereh, da se na podoben način vanje vključujejo znanstvena prizadevanja, ki spremljajo konceptualne in organizacijske preнове institucij (tudi za povezovanje z evropskimi), različna pa se zdi stopnja realizacije in hitrost prisvajanja novosti. Tako se na področju prenove šolstva, pouka materinščine kot tujega jezika, tokov in teženj v sodobni literaturi in celo posameznih avtorskih poetik kažejo ekvivalence, ki dajejo smisel in opravičilo tovrstnim strokovnim srečanjem.

Podrobnejši vsebinski pregled razprav bomo razdelili na dvoje sklopov in jih predstavili v zaporedju, ki sledi zasnovi v programu konference. Sestavljalci programa so namreč sledili težnji,

da bi za posamezna področja in teme sopostavili makedonskega in slovenskega referenta in tako omogočili strokovni dialog.

Literarno vedo je na otvoritvenem plenarnem zasedanju zastopala *Nada Petkovska*, največja poznavalka novejšje in sodobne slovenske književnosti v Makedoniji. Pod širokim naslovom *Vzporednice med sodobno slovensko in makedonsko dramo* se je osredotočila na trije relevantnih dram Mrožka, Andonovskega in Jančarja, v katerih je odkrila strukturno soroden besedilni svet, osebe, dejanje in ideologijo, ki se manifestira skozi razmerje med anarhijo in redom, težnjo po svobodi in upor sistema, jezik in odnos do tradicije. *Vladimir Osolnik* je posegel v paralele med dvema romantičnima epoma, Prešernovim *Krstom* pri Savici in *Pričevim Vojvodo* (Serdarot), za katera je značilna avtobiografskost in drugačno razmerje med elegičnostjo, ljubeznijo in svobodoljubjem kot v evropski junaškoepski tradiciji ter vez med jezikovno odličnostjo in nacionalno uveljavitvijo. S področja jezikoslovja sta bili na plenarno zasedanje vključena referat *Ljudmila Spasova*, ki je predstavil raziskovalni projekt o glagolskem vidu v makedonskem jeziku in ga za to prilžnost dopolnil s primerjavami v slovenščini. Druga razprava *Ade Vidovič - Muha* Aktualna vprašanja sodobnega slovenskega knjižnega jezika se je posvetila predvsem razliki med državnim in nacionalnim jezikom in posledicami, ki za govorce in jezikovno politiko izvirajo iz zavedanja novega statusa.

Literarnovedno sekcijo je odprlo predavanje *Mirana Hladnika* o današnjem pomenu prešernoslovca dr. Franceta Kidriča, kakor ga izkazuje citatnost v znanstvenih publikacijah zadnjih let: ostaja nespregledljiv vir informacij kljub temu, da je pozitivistična metodologija v sodobni vedi presežena. Intertekstualne raziskave *Marka Juvana* izhajajo iz systemske teorije, posredovanosti besedila, intertekstualne formiranosti literarnega subjekta in vpetosti raziskovalca v predmet raziskave. Opazovanje vezi med besedili se prilega palimpsestni naravi literature v postmoderni dobi z usedlinami in novimi konstelacijami preteklih tem, problemov, idej, predstav in stilemov. *Naume Radičeski* je primerjati pesniški usodi in opusa Aca Karmanova in Srečka Kosovela: njuno brezkompromisno uporništvo, slutnjo novega, nedoločenege sveta in lirsko odprtost, nemir, ki ima tudi moderen, fragmentaren in neizdelan jezikovni izraz, zaradi česar živo odmevata v sodobnem literarnem kontekstu. Probleme o definicijah, funkcijah, recepcijski naravnosti in besedilni strukturiranosti otroške oz. mladinske literature sta obravnavala *Igor Saksida* in *Jadranka Vladova*. Saksida se je mladinske specifikke lotil s stališča perspektiv in ob primerih sodobne ustvarjalnosti opozoril na premike v razmerju med didaktično in drugimi funkcijami. Makedonska referentka pa je predlagala opazovanje posebnosti literarne komunikacije z otrokom, ki izpolnjuje njegove potrebe z ustvarjanjem fikcijskih, tudi nemimetičnih svetov, v katerih se bo znašel kot individualno bitje.

Drugo sekcijsko razpravljanje se je začelo s sklopom folklorističnih vprašanj. *Marija Stanonik* je pregledala zgodovino slovenske in makedonske folkloristike skozi kriterij zapisovanja in redakcije besedil pri Karadiću, bratih Miladinovih in Cepenkovi, ki izhajajo iz predznanstvenega romantičnega pojmovanja folklore v nastajajočih nacionalnih filologijah. *Nina Anastasova - Škrinjarič* je razčlenila baladni obrazec Lepe Vide, ki se pri drugih južnoslovanskih narodih pojavlja kot delni obrazec, tj. drugačna konstelacija skupkov motivov ali modifikacija posameznih satelitskih motivov. S tem je osvetlila veljavnost starejših mnenj o razširjenosti obrazca in razmejivti med kulturami. Verzolog *Aleš Bjelčevič* je osvetlil prisotnosti in razširjenosti južnoslovanskih verznihi vzorcev v slovenski ustni, starejši cerkveni in umetniški literaturi. Taka zgodovinska perspektiva dopolnjuje sliko o kontinuiranem prisvajanju različnih verznihi vzorcev v slovensko izročilo.

O sodobni literarni produkciji, modifikacijah evropskega oz. globalnega literarnega postmodernizma v slovenskem in makedonskem kontekstu sta poročali *Jasna Koteska* in *Alojzija Zupan - Sosič*. Prva je predstavila raziskavo kratke proze 80. in 90. let v obeh literaturah, kjer se v malih zgodbah Stefanovskega, Prokopieva, Cvetanovskega, Mančeva, Andonovskega, Virka, Blatnika, Bratoža, Jančarja in drugih uveljavljajo ironizacija, travestija, degradacija in razpustitev

avtoritet, smrt megararacije, distanca do nacionalne zgodovine in totalne ideologije ter marginalnost, grozljiva telesnost posameznika. Zupan - Sosičeva je obravnavala slovenski roman zadnjega desetletja s stilnim (tradicionalni, modernistični, postmodernistični) in žanrskim pluralizmom (grozljivi, kriminalni, antiutopični, fantastični, potopisni, zgodovinsko-metafizični), inovativno koncepcijo pripovedovalca in perspektive. Ustvarjalnost najmlajše pesniške generacije na Slovenskem je predstavila *Irena Novak - Popov*, ki je odkrivala nove tematske preokupacije, žanrske preference in oblike v zbirkah Zupana, Pikala, Senegačnika, Krambergerjeve in Štegra.

V sočasno potekajoči jezikoslovni sekciji sta bila dva referata posvečena posameznim dejavnostim Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik. *Erika Kržišnik* je prikazala oblikovanje Standardov znanja slovenščine kot tujega jezika. Nekoč enotno testiranje za vse je po novem diferencirano v tri stopnje jezikovne zmožnosti, ki ustrezajo različnim potrebam (za pridobitev državljanstva, za delovno dovoljenje in za vpis na univerzo). *Nataša Pirih - Svetina* pa je govorila o Jezikovni zmožnosti v slovenščini kot drugem jeziku. Skladenjskih vprašanj se je edina lotila *Simona Kranjc*, ki je predstavila zapleteno problematiko Obravnavanje besednega reda v slovenskem jezikoslovju. Sledilo je troje primerjalnih študij med slovenščino in makedonščino. *Lidija Arizankovska* je raziskovala slovenski leksem »že« in njegove makedonske ekvivalente na konkretnih primerih besedil Ivana Cankarja, prevedenih v makedonščino. *Katerina Veljanovska* je predstavila Prevzemanje tujih besed v slovenščini in makedonščini z vidika pravopisa, kalkiranja in morfološke prilagoditve, kjer imajo v zadnjem desetletju v makedonščini prednost morfološko adaptirane tujke pred prevedki in domačimi tvorjenkami. V tretjem referatu je *Emilija Crvenkovska* razvojno prikazala Imena mitoloških bitij v makedonščini, pri čemer je upoštevala tudi slovensko gradivo.

Drugo jezikoslovno sekcijsko zasedanje se je nadaljevalo z referati, ki se tičejo besediloslavne problematike. *Aneta Dučevska* je obravnavala strukturo teksta v šablonskih pravnih dokumentih, kjer je ugotavljala ponavljajoča se odstopanja od slovničnih norm. *Tomaž Sajovic* je v referatu Besedilo, pomen in družba analiziral jezik javnih osebnosti, kar je podprl s primeri iz izjave slovenskega predsednika vlade dr. Drnovška in iz sredstev javnega informiranja. Sociolinguistično temo je predstavil *Marko Stabej* pod širokim naslovom Aktualna sociolinguistična vprašanja slovenskega jezika, zlasti v okviru prisotnosti slovenščine v jezikovnih telesih evropskih organizacij. Na koncu dela jezikoslovne sekcije sta bili predstavljeni dve dialektološki temi: *Kosta Peev* O novejših rezultatih analitizma v zaimenskih oblikah v južnomakedonskih govorih, ki so zaradi zaprtosti (v severni Grčiji) ostali najbolj arhaični med makedonskimi narečji, sodelavka *OLA Vera Smole* pa je govorila o Slovenskih narečjih med drugimi slovanskimi narečji s stališča besedišča.

Na sklepno plenarno zasednje je bil uvrščen skupni referat *Vesne Požgaj - Hadži* in *Mirjane Benjak* o hrvaščini kot izbirnem tujem jeziku v osnovni šoli, za katerega sta avtorici izdelali nov učni načrt. Nadaljevanje je prineslo tudi dvoje premislekov o prenovitvenih prizadevanjih v makedonskem in slovenskem šolstvu. Povezovanje z evropskimi institucijami in zavest o spremembah v demokratični informacijski družbi je v obeh mladih državah pripeljala do pozitivnih sprememb, predvsem bolj fleksibilnih, interdisciplinarno naravnanih programov z večjo mero sodelovanja med učitelji. Premike od tradicionalnega k sodobni koncepciji je v makedonskem izobraževalnem sistemu obravnavala *Stojka Bojkovska*. Rezulate kurikularne preнове v Sloveniji je na konkretnem primeru pouka maternega jezika prikazala *Boža Krakar - Vogel*. Ob najnovejših učbenikih za pouk književnosti je predstavila ponudbo konkurenčnih vsebin, s čimer učitelji dopolnjujejo zelo skrženo jedro kanonskih besedil.

Slovensko-makedonska konferenca je izpolnila pričakovanja obeh strani, saj je medsebojno osvetlila in potrdila paralelna prizadevanja na vseh področjih akademskega raziskovanja. V razmerah, ko je težko dobiti finančno podporo za recipročne obiske, je omogočila osvežitev starih znanstev in prijateljstev in navezavo stikov mlajšim kolegom. Žal je srečanju prisostvovalo razmeroma malo študentov, zato pa je bila atmosfera v predavalnicah Filozofske fakultete in na družabnem spremljevalnem programu nadvse živahna in prisrčna. Za spodbudne pozdravne besede so poskrbeli odpravnica poslov z ambasade Republike Makedonije v Sloveniji gospa

Liljana Naumova Marčetić, gospod Filozofske fakulte dr. Ludvik Horvat in prodekanka Filološke fakultete Blaže Koneski dr. Emilija Crvenkovska. Na slovenski strani so srečanje organizirali Irena Novak - Popov in Marko Stabej, na makedonski Nada Petkovska in Emilija Crvenkovska, oboje pa je povezovala makedonistka v Ljubljani Katerina Veljanovska. Izsledki konference bodo objavljeni jeseni leta 2001 v posebnem zborniku meduniverzitetnih srečanj Oddelka za slovanske jezike in književnosti s skupnim naslovom Srečanja.

Irena Novak - Popov, Irena Veljanovska
Filozofska fakulteta v Ljubljani